PRIIT PIKAMÄE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2022. június 9.[1]

**C-203/21. sz. ügy**

**A DELTA STROY 2003**
**elleni**
**büntetőeljárás**

(az Okrazhen sad – Burgas [burgasi regionális bíróság, Bulgária] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – 2005/212/IB kerethatározat – Alkalmazhatóság – Pénzbüntetés kiszabása jogi személlyel szemben adótartozás meg nem fizetése miatt – Büntető jellegű szankció – A bűncselekmény jogi személynek való betudhatóságára vonatkozó vélelem – A bűncselekmény elkövetésének vélelme – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 47–49. cikk – A bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elve – Az ártatlanság vélelme – Védelemhez való jog – Arányosság”

1. Az előadásának elején feltett azon kérdésre, hogy a jogi személyek lehetnek-e alapjogok jogosultjai, P. Wachsmann professzor a következő választ adta, amelynek egyszerűsége egyértelművé teszi azt: „Miért ne, ha akarjuk?”.[2] Az alapvető jogok európai bíróságai – függetlenül attól, hogy azok székhelye Strasbourgban vagy Luxemburgban van – által kialakított ítélkezési gyakorlat vizsgálata feltárja, hogy egyértelműen ez volt a szándékuk, mivel a bíróságok a szövegek szinte teljes hallgatása mellett is[3] minden következtetést levontak a jogi személyek e jellegéből és arra vonatkozó képességükből, hogy jogok és kötelezettségek alanyai lehessenek.[4]

2. Ez a megállapítás alapvető fontosságú egy olyan környezetben, amelyben a tagállamok jogszabályai általában elismerik a jogi személyek büntetőjogi felelősségének elvét, vagy – mint az alapügyben – lehetőséget biztosítanak arra, hogy a bíróság kettős vélelmen alapuló büntető jellegű közigazgatási szankciót szabjon ki e személyekre, nevezetesen azon vélelem alapján, hogy

1 Eredeti nyelv: francia.

2 Wachsmann, P., „Droits fondamentaux et personnes morales”, in: *Vers la reconnaissance de droits fondamentaux aux États membres de l'Union européenne? Réflexions à partir des notions d'identité et de solidarité*, Brüsszel, Bruylant, 2010, 225–235. o.

3 A jogi személyek tulajdonhoz való jogát az az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény, a továbbiakban: EJEE) első kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke is megerősíti, amely szerint „minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához”. Ami az Európai Unió Alapjogi Chartáját (a továbbiakban: Charta) illeti, csak a 42–44. cikk hivatkozik kifejezetten a jogi személyekre, és ruházza fel őket jogokkal, nevezetesen a dokumentumokhoz való hozzáférés, az ombudsmanhoz fordulás és az Európai Parlamenthez petíció benyújtásához való jogával.

4 A Bíróság alapvető ítéleteit illetően lásd: 1970. december 17-i Internationale Handelsgesellschaft ítélet (11/70, EU:C:1970:114); 1974. május 14-i Nold kontra Bizottság ítélet (4/73, EU:C:1974:51).

a társaságnak tudható be a képviselője által állítólagosan elkövetett bűncselekmény. A jelen ügy érdekében a Bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az ilyen szabályozás összeegyeztethető-e a Charta 47–49. cikkében foglalt hatékony bírói jogvédelem, az ártatlanság vélelme és a büntetések egyéniesítésének elvével.

## I. Jogi háttér

### *A. Az uniós jog*

3. A jelen ügyben a Charta 47–49. cikkei relevánsak.

### *B. A bolgár jog*

4. A Zakon za administrativnite narushenya i nakazanya (a közigazgatási szabálysértésekről és szankciókról szóló törvény, a továbbiakban: ZANN; kihirdetve: a DV 1969. november 28-i 92. száma) 4. fejezetében található 83. cikkének az alapügyben alkalmazandó 2020. február 14-i változata az alábbiak szerint rendelkezik:

„4. fejezet

A jogi személyekkel és egyéni vállalkozókkal szembeni büntető jellegű közigazgatási szankciók

83. cikk (1) […] A vonatkozó törvény, rendelet, minisztertanácsi rendelet vagy önkormányzati rendelet által előírt esetekben a jogi személyekkel és az egyéni vállalkozókkal szemben pénzbírság szabható ki, ha tevékenységük gyakorlása során nem teljesítik az állam vagy az önkormányzat felé fennálló kötelezettségeiket.

[…]

83a. cikk […] (1) Bármely jogi személlyel szemben, aki a büntető törvénykönyv 255. cikke […] szerinti bűncselekményből, valamint szervezett bűnözői csoport nevében vagy felbujtására elkövetett bűncselekményből származó gazdagodásra tett vagy tenne szert, anyagi előny esetén legalább az előny értékével megegyező, legfeljebb 1 000 000 BGN-ig terjedő pénzbírságot kell kiszabni, ha a bűncselekményt olyan személy követte el, aki

1. a jogi személyt terhelő kötelezettség vállalására jogosult,

2. a jogi személy képviseletének ellátására jogosult,

3. a jogi személy felügyeleti vagy ellenőrző testületébe választott személy, vagy

4. […] olyan munkavállaló vagy alkalmazott, akit a jogi személy meghatározott feladattal bízott meg, ha a bűncselekményt e feladat teljesítése során vagy azzal összefüggésben követték el […].

[…]

(4) […] A pénzbírságot az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetésében részt vevő személyek büntetőjogi felelősségétől függetlenül kell kiszabni.

(5) […] A jogi személy által az (1) bekezdésben említett bűncselekményből közvetlenül vagy közvetve szerzett jövedelmet el kell kobozni az állam javára, kivéve, ha az a büntető törvénykönyv alapján megtérítés, visszatérítés vagy elkobzás tárgyát képezi. Ha a bűncselekmény tárgyát képező dolog vagy vagyon nincs meg, vagy azt elidegenítették, akkor e dolog vagy vagyon levában (BGN-ben) kifejezett ellenértékének elkobzását kell elrendelni.

[…]

83b. cikk […] A 83a. cikkben említett eljárást a szóban forgó bűncselekményre vonatkozó ügy vagy ügyirat vizsgálatára illetékes ügyész indokolt indítványára a jogi személy székhelye szerinti Okrazhen sad (regionális bíróság, Bulgária), illetve a 83a. cikk (2) bekezdésében említett esetekben a Sofiyski gradski sad (szófiai városi bíróság, Bulgária) előtt kell megindítani:

1. […] A vádirat, az elkövető büntetőjogi felelősség alóli mentesítését és közigazgatási szankció kiszabását indítványozó végzés vagy a vádalkut tartalmazó megállapodás bírósághoz való benyújtását követően;

[…]

(2) Az indítvány

1. tartalmazza a bűncselekmény leírását, megjelöli az elkövetés körülményeit, és kimutatja, hogy közvetlen kapcsolat áll fenn a bűncselekmény és a jogi személy abból származó előnye között;

2. megjelöli az előny jellegét és értékét;

[…]

5. feltünteti a bűncselekménnyel vádolt vagy amiatt elítélt személyek személyes adatait;

6. tartalmazza az 1. és 2. pontban említett körülményeket igazoló írásos dokumentumok jegyzékét vagy az ilyen dokumentumok hitelesített másolatát;

7. tartalmazza az idézendő személyek listáját;

[…]

83d. cikk […]

[…]

(2) Az egyesbíróként eljáró bíróság nyilvános tárgyaláson vizsgálja meg az indítványt, amelyen részt vesz az ügyész, és amelyre a jogi személyt idézik.

(3) Ha a jogi személy képviselője a szabályos idézés ellenére nem jelenik meg a bíróság előtt, az nem akadályozza meg, hogy a bíróság az ügyben tárgyalást tartson.

(4) A bíróság hivatalból vagy a felek kérelmére bizonyítékokat vesz fel.

(5) A bíróság megvizsgálja az ügyet, és az összegyűjtött bizonyítékok alapján értékeli, hogy

1. a szóban forgó jogi személy jutott-e jogtalan előnyhöz;

2. áll-e fenn kapcsolat az elkövető és a jogi személy között;

3. áll-e fenn kapcsolat a bűncselekmény és a jogi személy által szerzett előny között;

4. az előny milyen jellegű és értékű, ha vagyoni előnyről van szó.

(6) A bíróság határozattal

1. pénzbírságot szab ki, [vagy]

2. elutasítja a pénzbírság kiszabását.

[…]

83e. cikk […] (1) Az Okrazhen sad (regionális bíróság) 83d. cikk (6) bekezdése szerinti határozata ellen [a szankcionált személy] fellebbezéssel vagy [az ügyész] kifogással (óvással) élhet az Apelativen sad (fellebbviteli bíróság, Bulgária) előtt, a felekkel való közléstől számított 14 napon belül.

[…]

83f. cikk […] (1) Az Okrazhen sad (regionális bíróság) vagy az Apelativen sad (fellebbviteli bíróság) jogerős határozatával lezárt eljárás újból megnyitható, ha

1. jogerős ítélet vagy határozat megállapítja, hogy a határozat alapjául szolgáló írásbeli bizonyítékok egy része hamis vagy hamis információkat tartalmaz;

2. jogerős ítélet vagy határozat megállapítja, hogy a bíró, az ügyész vagy az eljárásban részt vevő vagy abba beavatkozó fél az eljárásban való részvételével összefüggésben bűncselekményt követett el;

3. a jogi személlyel szemben pénzbírság kiszabásáról szóló határozat hatályosulását követően a 83a. cikk (1) bekezdésének 1–4. pontjában említett személyt jogerős bírósági határozattal felmentették, vagy az ügyészség a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv 24. cikke (1) bekezdésének 1. pontjában említett esetekben megszüntette a felfüggesztett előzetes eljárást;

4. a határozat hatályosulását követően olyan körülmények vagy bizonyítékok kerülnek napvilágra, amelyekről a fél és a bíróság nem tudott, és amelyek az ügy szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bírnak;

5. az Emberi Jogok Európai Bíróságának [(a továbbiakban: EJEB)] határozata megállapította az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény megsértését, ami az ügy szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír;

6. az eljárás során lényeges eljárási szabálysértést követtek el.

(2) Az eljárás újbóli megnyitása iránti kérelmet az annak alapjául szolgáló körülményről való tudomásszerzéstől, illetve az (1) bekezdés 6. pontjában említett esetekben az Okrazhen sad

(regionális bíróság) vagy az Apelativen sad (fellebbviteli bíróság) határozatának hatályossá válásától számított hat hónapon belül lehet benyújtani.

(3) Az eljárás újbóli megnyitása iránti kérelem nem függeszti fel a hatályossá vált határozat végrehajtását, kivéve, ha a bíróság másként határoz.

Az eljárás újbóli megnyitása iránti kérelmet nyújthat be

1. a regionális ügyészség ügyésze;

2. az a jogi személy, akivel szemben pénzbírságot szabtak ki.

[…]

(7) Az ügyet nyilvános tárgyaláson bírálják el, amelyen részt vesz az ügyész. A tárgyalásra a jogi személyt is idézni kell.

(8) Ha a kérelmet megalapozottnak találja, az Apelativen sad (fellebbviteli bíróság) hatályon kívül helyezi a határozatot, és az ügyet újbóli elbírálás érdekében visszautalja, megjelölve azt az eljárási cselekményt, amelynek alapján a vizsgálatot el kell végezni.

83 g. cikk. A 83b. és 83d–83f. cikkben nem szabályozott kérdésekben a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.”

5. A Nakazatelen kodeks (bolgár büntető törvénykönyv, a továbbiakban: büntető törvénykönyv) 255. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy:

„(1) Aki nagy összegű adókötelezettség megállapítását vagy megfizetését elkerüli, azáltal, hogy:

[…]

2. az általa benyújtott adóbevallásban valótlan információkat közöl vagy elfedi a valóságot;

3. nem állít ki számlát vagy más számviteli bizonylatot;

[…]

egytől hat évig terjedő szabadságvesztéssel és 2000 BGN-ig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.”

## II. Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

6. ZK a Burgaszban (Bulgária) székhellyel rendelkező Delta Stroy EOOD (a továbbiakban: Delta Stroy) társaság vezetője és képviselője. Ebben a minőségében 2019. augusztus 5-én ZK-t megvádolták azzal, hogy folytatólagosan elkerülte nagy összegű adótartozás megállapítását és megfizetését, összesen 11 388,98 BGN (hozzávetőleg 5 808,38 euró) értékben, ami a bolgár héa-törvény értelmében a 2009. márciusi, áprilisi és júliusi, három adómegállapítási időszakra vonatkozóan a fizetendő héának felel meg. Ez a bűncselekmény a büntető törvénykönyv 255. cikke

(1) bekezdése 2. és 3. pontjának hatálya alá tartozik. A ZK elleni büntetőeljárás elsőfokon az Okrazhen sad – Burgas (burgaszi regionális bíróság, Bulgária) előtt van folyamatban, amely a kérdést előterjesztő bíróság.

7. 2020. december 9-én az ügyész ugyanezen bíróság előtt, külön eljárásban, a ZANN 83a. és azt követő cikkei alapján pénzbírság kiszabását indítványozta a Delta Stroy ellen, azzal az indokkal, hogy a ZK által elkövetett, a büntető törvénykönyv 255. cikke (1) bekezdésének 1. és 2. pontja szerinti bűncselekményből vagyoni előnyben részesült. A ZK elleni vádiratot csatolták ehhez a javaslathoz.

8. A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy a ZANN 83a. és azt követő cikkei, amelyek lehetővé teszik számára, hogy pénzbírságot szabjon ki valamely jogi személlyel szemben egy olyan bűncselekményért, amely miatt párhuzamosan az őt képviselő természetes személlyel szemben még jogerősen le nem zárt büntetőeljárás van folyamatban, összeegyeztethetők-e a 2005/212/IB kerethatározattal[5] és a Charta 49. cikkében foglalt, a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvével, amelyet az EJEB-nek az EJEE 7. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlatának fényében kell értelmezni.

9. Először is, ez a bíróság úgy véli, hogy a jogi személyre bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott pénzbírság, amely megfelel annak az előnynek, amelyet e jogi személy a bűncselekményből szerzett vagy szerezhet, a 2005/212 kerethatározat 2. cikkének (1) bekezdése értelmében a bűncselekményből származó jövedelem egésze vagy egy része elkobzásának minősül. Az alapügy tárgyát képező eljárás tárgya ugyanis a jogi személlyel szemben a képviselője által elkövetett konkrét bűncselekmény miatt „pénzbírságnak” nevezett szankció kiszabása. Ezenkívül, mivel a vagyon végleges elvonásáról (elkobzásáról) van szó, amelyet a büntetőbíróság az elkövetett bűncselekménnyel összefüggésben rendel el, és mivel a közigazgatási szabálysértésekről és büntetésekről szóló törvény 83 g. cikke a büntetőeljárási törvénykönyvre hivatkozik, ez az eljárás a „büntető” – nem pedig a „polgári” – eljárás jellemzőinek összességével rendelkezik.

10. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy a Charta 49. cikke rögzíti a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét, amely tiltja a büntetés kiszabását a bűncselekmény elkövetésének megállapítása előtt. Márpedig e bíróság megjegyzi, hogy az arra vonatkozó előzetes kérdés, hogy elkövették-e a bűncselekményt, nem szerepel azon elemek felsorolásában, amelyeket a büntetőbíróságnak a ZANN 83d. cikkének (5) bekezdése alapján értékelnie kell. A szóban forgó eljárás a gyakorlatban lehetőséget adna arra, hogy egy társasággal szemben kizárólag a társaság ügyvezetője és képviselője által elkövetett olyan konkrét bűncselekmény miatt emelt vád elemei alapján szabjanak ki bírságot, amelynek elkövetését nem állapították meg jogerős bírósági határozattal, ahogyan azt a korábbi szabályozás előírta.

11. Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a jelen ügyben felmerült kérdés nagy jelentőséggel bír a 2006/783/IB kerethatározattal[6] összefüggésben, mivel a nemzeti szabályozás lehetővé teszi pénzbírság kiszabását olyan jogi személlyel szemben, amelynek székhelye nem a Bolgár Köztársaság területén található.

[5] A bűncselekményből származó jövedelmek, vagyon és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról szóló, 2005. február 24-i tanácsi kerethatározat (HL 2005. L 68., 49. o.).

[6] A kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szóló, 2006. október 6-i tanácsi kerethatározat (HL 2006. L 328., 59. o.).

12. E körülmények között az Okrazhen sad – Burgas (burgaszi regionális bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2005/212] kerethatározat 4. és 5. cikkét, valamint [a Charta] 49. cikkét, hogy azok lehetővé teszik az olyan tagállami szabályozást, amely szerint a nemzeti bíróság az alapeljáráshoz hasonló eljárásban büntetést szabhat ki valamely jogi személlyel szemben olyan konkrét bűncselekmény miatt, amelynek elkövetése még nem nyert megállapítást, mert az egy jogerősen be nem fejezett párhuzamos büntetőeljárás tárgyát képezi?

2) Úgy kell-e értelmezni a [2005/212] kerethatározat 4. és 5. cikkét, valamint [a Charta] 49. cikkét, hogy azok lehetővé teszik az olyan tagállami szabályozást, amely szerint a nemzeti bíróság az alapeljáráshoz hasonló eljárásban büntetést szabhat ki valamely jogi személlyel szemben oly módon, hogy e büntetés mértékét egy olyan konkrét bűncselekményből származó jövedelem összegében határozza meg, amelynek elkövetése még nem nyert megállapítást, mert az egy jogerősen be nem fejezett párhuzamos büntetőeljárás tárgyát képezi?”

## III. A Bíróság előtti eljárás

13. Az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

## IV. Elemzés

### *A. A jogi háttérről*

14. A kérdést előterjesztő bíróság a 2005/212 kerethatározat jogorvoslatokról és az érintettek alapvető jogainak tiszteletben tartásáról szóló 4. és 5. cikkére vonatkozó kérdéseket terjesztett előzetes döntéshozatalra, abból az előfeltevésből kiindulva, amely szerint ez a norma az alapeljárás tárgyát képező jogvitára alkalmazandó, amit a Bizottság vitat. Mivel a 2005/212 kerethatározat rendelkezéseinek alkalmazhatósága nehézséget okoz, meg kell vizsgálni, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban leírt helyzethez hasonló helyzet az említett rendelkezés hatálya alá tartozik-e.[7]

#### *1. A 2005/212 kerethatározat alkalmazhatóságáról*

15. Először is fontos kiemelni, hogy a 2014/42/EU irányelv[8] részben felváltotta a 2005/212 kerethatározatot, amely ezen irányelvhez hasonlóan a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az elkobzásáról szól. Az említett irányelv (9) preambulumbekezdése szerint ugyanis az irányelv célja többek között e kerethatározat rendelkezéseinek módosítása és kiterjesztése. Pontosabban, a 2014/42 irányelv 14. cikkének

[7] Lásd ebben az értelemben: 2014. december 18-i McCarthy és társai ítélet (C-202/13, EU:C:2014:2450, 30. pont); 2018. július 25-i Alheto ítélet (C-585/16, EU:C:2018:584, 67. pont); 2020. március 12-i VW (Ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog a meg nem jelenés esetén) ítélet (C-659/18, EU:C:2020:201, 22. és 23. pont).

[8] A bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló, 2014. április 3-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 127., 39. o.; helyesbítés: HL 2014. L 138., 114. o.).

(1) bekezdéséből kitűnik, hogy ezen irányelv azon tagállamok tekintetében, amelyekre nézve ezen irányelv kötelező, kizárólag a 2005/212 kerethatározat 1. cikkének első négy franciabekezdését, valamint e kerethatározat 3. cikkét váltotta fel, aminek következtében e kerethatározat 2., 4. és 5. cikke hatályban maradt ezen irányelv elfogadását követően. [9]

16. A 2005/212 kerethatározat 2. cikkének (1) bekezdésében előírja, hogy „[a] tagállamok megteszik a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy képesek legyenek – akár egészben, akár részben – az egy évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetési eszközeinek, illetőleg a bűncselekményekből származó jövedelmeknek, vagy az ilyen jövedelmekkel megegyező értékű vagyonnak az elkobzására.” A jelen ügyben az alapeljárásban szóban forgó adókötelezettség bevallása vagy megfizetése elkerülésének bűncselekménye a büntető törvénykönyv 255. cikkének (1) bekezdése értelmében egytől hat évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel büntetendő.

17. Az „elkobzás” fogalmának meghatározását illetően – amint az a jelen indítvány 15. pontjából is kiderül – a 2014/42 irányelv 2. cikkének 4. pontjára kell hivatkozni, függetlenül attól, hogy ez utóbbi a jelen ügyben tárgyi hatályánál fogva, az érintett bűncselekmények listáját megállapító 3. cikke alapján nem alkalmazható. Az „elkobzás” fogalma alatt a „valamely bűncselekménnyel kapcsolatban bíróság által elrendelt végleges tulajdonvesztést”, azaz a tulajdonjogtól való végleges megfosztást értjük. [10]

18. Ezenkívül a 2014/42 irányelv 2. cikkének 1. és 2. pontja szerint „bűncselekményből származó jövedelem” a közvetlenül vagy közvetve bűncselekményből származó bármely gazdasági előny, amely a vagyon bármely fajtáját magában foglalhatja, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyen vagyonnal kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okmányokat vagy okiratokat. Valamely pénzösszeg természetesen elkobozható, de csak azzal a feltétellel, ha az azon bűncselekmény eredményének tekinthető, amelyért az elkövetőt elítélték.

19. Bár az „elkobzás” és a „pénzbüntetés” fogalma közös abban, hogy mindkettő egy bűncselekmény elkövetéséből ered, az utóbbi intézkedés abban különbözik az előbbitől, hogy nem a bűncselekményből származó jövedelem semlegesítése a célja. A pénzbüntetés célja a büntetés és az elrettentés, és a bűncselekményhez kapcsolódó bármilyen előny meglététől függetlenül kiszabható, ezen előny elkobzásán felül, annál kisebb, azzal egyenlő vagy azt meghaladó összegben.

20. E tekintetben rámutatok, hogy az uniós jog egyértelműen különbséget tesz az „elkobzás” és a „pénzbüntetés” fogalma között. Amint az különösen a 2005/214/IB kerethatározat [11] 1. és 6. cikkéből, valamint (1) és (2) preambulumbekezdéséből kitűnik, annak célja, hogy hatékony mechanizmust hozzon létre a valamely természetes személlyel vagy valamely jogi személlyel szemben a kerethatározat 5. cikkében felsorolt valamely bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen pénzbüntetést kiszabó határozatok határokon átnyúló elismerésére és végrehajtására. [12] A 2005/214 kerethatározat 1. cikke b) pontjának i) alpontja úgy határozza meg a „pénzbüntetés” fogalmát mint bűncselekmény elkövetése miatt történő elítélés alapján büntetőügyben hozott

[9] 2021. január 14-i Okrazhna prokuratura – Haskovo és Apelativna prokuratura – Plovdiv ítélet (C-393/19, EU:C:2021:8, 37. pont).

[10] 2021. január 14-i Okrazhna prokuratura – Haskovo és Apelativna prokuratura – Plovdiv ítélet (C-393/19, EU:C:2021:8, 35–45. és 55. pont).

[11] A kölcsönös elismerés elvének a pénzbüntetésekre való alkalmazásáról szóló, 2005. február 24-i tanácsi kerethatározat (HL 2005. L 76., 16. o.).

[12] 2013. november 14-i Baláž ítélet (C-60/12, EU:C:2013:733, 27. pont).

határozatban kiszabott pénzösszegre vonatkozó fizetési kötelezettséget, és pontosítja, hogy nem foglalja magában a bűncselekmény elkövetési eszközeinek vagy a bűncselekményből származó jövedelemnek az elkobzására vonatkozó határozatokat.

21. Ami az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozást illeti, meg kell állapítani, hogy az ugyanezt a megkülönböztetést alkalmazza, mivel a pénzbírságra vonatkozó rendelkezések mellett tartalmaz egy különös, a jogtalan előnytől való megfosztásról szóló cikket is. Ennélfogva a ZANN 83a. cikkének (5) bekezdése előírja, hogy a jogi személy által az (1) bekezdésben említett bűncselekményből közvetlenül vagy közvetve szerzett jövedelmét el kell kobozni az állam javára, kivéve, ha az a büntető törvénykönyv alapján megtérítés, visszatérítés vagy elkobzás tárgyát képezi. Márpedig nem vitatott, hogy az ügyészi indítvány egyetlen célja az e törvény 83a. cikkének (1)–(4) bekezdésének megfelelően pénzbírság kiszabása. [13]

22. Ráadásul a kérdést előterjesztő bíróság saját észrevételei szerint a nemzeti jogszabályok lehetővé teszik, hogy még akkor is kiszabjanak pénzbírságot, ha ténylegesen semmilyen előnyt nem szereztek, vagy ha az előny nem vagyoni jellegű volt, valamint hogy a ZANN 83a. és azt követő cikkei szerinti eljárás ne kizárólag a jogellenesen szerzett vagyonra összpontosuljon. [14] E törvény 83a. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy a kiszabható pénzbírság összege meghaladhatja a szerzett előny értékét, és elérheti annak legnagyobb, 1 000 000 BGN (hozzávetőleg 510 000 euró) összegét, amely a jelen ügyben megfelel az ügyész által indítványozott összegnek, míg a jogtalan előny értéke 11 388,98 BGN volt.

23. Ilyen körülmények között az a tény, hogy a pénzbírság összege megegyezhet azzal az előnnyel, amelyet a jogi személy az érintett bűncselekményből szerzett vagy szerezhetett, önmagában nem teszi lehetővé, hogy ez az intézkedés a 2005/212 kerethatározat és a 2014/42 irányelv értelmében a bűncselekményből származó jövedelem egésze vagy egy része elkobzásának minősüljön. Ezért úgy vélem, hogy a 2005/212 kerethatározat az alapeljárásban nem alkalmazható, ami kizárja a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által hivatkozott 2006/783 kerethatározat relevanciáját is. Ezzel szemben meg kell vizsgálni a Charta 49. cikkének alkalmazhatóságát, amelyre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett mindkét kérdés hivatkozik.

### *2. A Charta alkalmazhatóságáról*

24. Emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok eljárását illetően a Charta alkalmazási körét a Charta 51. cikkének (1) bekezdése határozza meg, amelynek értelmében a Charta rendelkezéseinek a tagállamok csak annyiban címzettjei, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. [15]

25. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti adóhatóságok által kiszabott közigazgatási szankciók és a héabűncselekmények miatt indított büntetőeljárások a 2006/112/EK irányelv [16] 2. és 273. cikke, valamint az EUMSZ 325. cikk, következésképpen a Charta 51. cikke (1) bekezdésének értelmében az uniós jog végrehajtásának minősülnek. [17] A jelen ügyben, amennyiben a Delta Stroy társasággal szemben a ZANN 83a. cikke alapján kiszabható pénzbírság

[13] Meg kell jegyezni továbbá, hogy a ZANN 83d. cikkének (7) bekezdése szerint a bíróság határozata tartalmazza „a kiszabott pénzbírság összegét” (3. pont) és „a vagyon leírását, amelyet adott esetben az állam javára el kell kobozni” (4. pont).

[14] Lásd az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 6. pontját.

[15] 2021. január 14-i Okrazhna prokuratura – Haskovo és Apelativna prokuratura – Plovdiv ítélet (C-393/19, EU:C:2021:8, 30. pont).

[16] A közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i tanácsi irányelv (HL 2006. L 347., 1. o.; helyesbítések: HL 2007. L 335., 60. o., HL 2015. L 323., 31. o.).

[17] 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105, 24–28. pont); 2018. március 20-i Menci ítélet (C-524/15, EU:C:2018:197, 8–21. pont).

ahhoz kapcsolódik, hogy vezetője és képviselője nem teljesítette a héa bevallásával kapcsolatos kötelezettségeit, amely a vele szemben indított büntetőeljárás tárgyát képezi, a Charta rendelkezéseit ezen ítélkezési gyakorlat értelmében alkalmazni kell.

26. Mivel a Charta 49. cikke a bűncselekmények és a büntetések törvényességének elvét rögzíti, meg kell határozni, hogy az alapügyben szóban forgó szankciórendszer büntető jellegű-e. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint három kritériumnak van relevanciája. Az első a jogsértés belső jog szerinti jogi minősítése, a második a jogsértés jellege, a harmadik pedig az érintett személlyel szemben kiszabható szankció súlya. Bár a kérdést előterjesztő bíróság feladata – e kritériumok tükrében – annak megítélése, hogy az alapeljárásban szóban forgó szankciók a Charta 49. cikke értelmében vett büntető jelleget öltenek-e, a Bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálása során szükség esetén pontosításokat adhat, amelyek célja, hogy iránymutatást adjon ennek a bíróságnak az értelmezés során.[18]

27. E tekintetben nem vitatott, hogy a szóban forgó pénzbírság ahhoz, a büntető törvénykönyv 255. cikkében meghatározott és büntetendő bűncselekményhez kapcsolódik, amely miatt a Delta Stroy társaság képviselője ellen büntetőeljárás indult, és amelyet a ZANN 83a. és azt követő cikkei határoznak meg, amely rendelkezések a „Jogi személyekkel és egyéni vállalkozókkal szemben kiszabható büntető jellegű közigazgatási szankciók” című 4. fejezetbe tartoznak. A bírságot a büntetőbíróság szabja ki a ZANN 83b. és 83d–83f. cikkében szabályozott eljárásban, a ZANN 83 g. cikke pedig úgy rendelkezik, hogy az e rendelkezések által nem szabályozott kérdésekben a büntetőeljárásról szóló törvénykönyvet kell alkalmazni.

28. A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzései szerint a pénzbírság célja a büntetés és a bűncselekmény elkövetésétől való elrettentés, nem pedig az azzal okozott kár helyreállítása, amely a Charta 49. cikke értelmében vett büntetések által követett megtorló cél jellemzője.[19] Ami e szankció súlyosságát illeti, és amint az megállapítást nyert, annak legmagasabb összege 1 000 000 BGN (hozzávetőleg 510 000 euró), ami azt az elemzést támasztja alá, amely szerint annak a Charta 49. cikke értelmében vett büntetés jellege van.[20]

29. Következésképpen az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás által előírt szankciórendszer véleményem szerint büntető jellegű, és így a Charta által biztosított alapvető jogok, és különösen a Charta 49. cikkében foglalt, a bűncselekmények és büntetések törvényességére vonatkozó elv fényében értékelhető.

### *B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

30. Emlékeztetni kell arra, hogy a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkben bevezetett együttműködési eljárásban a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróság részére olyan hasznos választ adjon, amely számára lehetővé teszi az előtte folyamatban lévő ügy elbírálását. Ebből a szempontból adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia az elé terjesztett kérdéseket. A Bíróság feladata ugyanis az uniós jog minden olyan rendelkezésének értelmezése, amelyre a

[18] 2021. október 6-i ECOTEX BULGARIA ítélet (C-544/19, EU:C:2021:803, 90. és 92. pont).

[19] Lásd ebben az értelemben: 2018. március 20-i Menci ítélet (C-524/15, EU:C:2018:197, 31. pont).

[20] Lásd analógia útján: 2021. október 6-i ECOTEX BULGARIA ítélet (C-544/19, EU:C:2021:803, 94. és 95. pont).

nemzeti bíróságoknak az eléjük terjesztett jogviták eldöntése érdekében szükségük van, még akkor is, ha e bíróságok az általuk feltett kérdésekben nem jelölik meg kifejezetten ezeket a rendelkezéseket. [21]

31. Ilyen körülmények között ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni, a fent említett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően úgy kell tekinteni, hogy e bíróság az első kérdésével lényegében azt kérdezi, hogy a Charta 47., 48. és 49. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelynek értelmében a bíróság jogi személlyel szemben pénzbírságot szabhat ki az őt képviselő természetes személy által elkövetett bűncselekmény miatt, akár az utóbbi jogerős büntetőjogi elítélése előtt is, feltéve, hogy a szankcionált jogi személy, amennyiben az ügyész megszünteti az eljárást az adott természetes személy ellen, vagy a természetes személyt jogerős bírósági határozattal felmentik, jogorvoslattal élhet.

32. Egyébként bár az EJEE – mivel az Unió nem csatlakozott hozzá – nem minősül az uniós jogrendbe szervesen beépülő jogforrásnak, emlékeztetni kell arra, hogy – amint azt az EUSZ 6. cikk (3) bekezdése megerősíti – az EJEE által elismert alapvető jogok az uniós jogrend részét képezik mint annak általános elvei. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése, amely úgy rendelkezik, hogy a Chartában foglalt, az EJEE-ben biztosított jogoknak megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek, az uniós jog és a Bíróság autonómiájának sérelme nélkül az e jogok közötti szükséges összhang biztosítására irányul. [22]

33. A Chartához fűzött magyarázatokból – amelyeket az EUSZ 6. cikk (1) bekezdése harmadik albekezdésének és a Charta 52. cikke (7) bekezdésének megfelelően figyelembe kell venni az említett cikk értelmezése során – kiderül, hogy a Charta 47. és 48. cikke az EJEE 6. cikkében és 13. cikkében nyújtott védelmet biztosítja az uniós jogban. [23] Ami a Charta 49. cikkét illeti, az az EJEE 7. cikkének felel meg.

### *1. A jogi személyek számára elismert alapvető garanciákról*

34. Amint azt már említettük, a jogi személyek alapvető jogai elismerésének elve a bírói gyakorlatban alakult ki, [24] amely kezdetben termékeny kifejezési talajra talált a gazdaság, és különösen a verseny területén, mivel a vonatkozó jogszabályok hatásai elsősorban a kereskedelmi társaságokat érintik. A versenyjogi jogsértések megtorlásával kapcsolatos jogvitában, amely szigorú értelemben nem tartozik a büntetőjog területéhez, a Bíróság az EJEE 6. cikkében foglalt büntetőjogi alapelveket és alapvető garanciákat alkalmazta a felperes jogi személyek javára. [25] A

[21] 2019. május 8-i PI ítélet (C-230/18, EU:C:2019:383, 42. pont). Bár a feltett kérdések a Charta 49. cikkére vonatkoznak, az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EJEE 6. cikkében biztosított jogokra is hivatkozik.

[22] 2021. február 2-i Consob ítélet (C-481/19, EU:C:2021:84, 36. pont).

[23] 2018. szeptember 13-i UBS Europe és társai ítélet (C-358/16, EU:C:2018:715, 50. pont).

[24] Nyilvánvaló, hogy a természetes és jogi személyek közötti különbség kizárja bizonyos, testhez kapcsolódó alapvető jogok gyakorlását (például a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma). Ennél összetettebb azonban a jogi személyek számára elismert különböző jogok gyakorlása kereteinek kérdése. A Bíróság ítélkezési gyakorlata időnként megkülönböztető bánásmódról árulkodik, kisebb intenzitással biztosítva e személyek védelmét, különösen a hallgatáshoz való jog (2021. február 2-i Consob ítélet [C-481/19, EU:C:2021:84]) és a személyes adatok védelme (2015. december 17-i WebMindLicenses ítélet [C-419/14, EU:C:2015:832, 79. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat]) tekintetében.

[25] Az állandó ítélkezési gyakorlat keretében hangsúlyt kapott, hogy az alapvető jogok azon általános jogelvek szerves részét képezik, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja, és ennek során a Bíróság a tagállamok közös alkotmányjogi hagyományaiból, valamint az emberi jogok védelmére vonatkozó azon nemzetközi szerződések nyújtotta iránymutatásokból merítkezik, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek, vagy amelyekhez csatlakoztak, és az EJEE e tekintetben különös jelentőséggel bír (lásd különösen: 1989. szeptember 21-i Hoechst kontra Bizottság ítélet [46/87 és 227/88, EU:C:1989:337, 13. pont]).

Bíróság így elfogadta – amint azt Bot főtanácsnok is kiemelte [26] – a személyes felelősség és az ehhez kapcsolódó, mégpedig a büntetések és szankciók egyéniesítése elvének, amely a jogellenes kartellek miatti felelősségre vonás alapját jelenti, alkalmazhatóságát. [27]

35. Hasonlóképpen, a Bíróság megállapította, hogy az ártatlanság vélelmének az EJEE 6. cikke (2) bekezdéséből eredő elve az alapvető jogok közé tartozik, és hogy a szóban forgó bűncselekmények jellegére, valamint az azokhoz kapcsolódó szankciók jellegére és súlyosságára tekintettel ez az elv alkalmazandó a vállalkozásokra alkalmazandó versenyszabályok megsértésével kapcsolatos olyan eljárásokra, amelyek pénzbírság vagy kényszerítő bírság kiszabásával járhatnak. [28] Emlékeztetek arra, hogy az ártatlanság vélelmének célja annak mindenki számára való biztosítása, hogy valamely jogsértés elkövetésében nem minősítik bűnösnek, és nem kezelik bűnösként addig, amíg a bűnösségét bíróság meg nem állapította. [29]

36. A Bíróság ezt, a Charta 48. cikkének (1) bekezdésében megállapított elvet [30] alkalmazta az uniós jogban szabályozott olyan jogsértést – az adott ügyben a bennfentes kereskedelmet – megvalósító körülmények meghatározása keretében, amely büntető jellegű közigazgatási szankció kiszabásához vezethet. [31] A bűncselekmények egyéniesítésének elve mellett a Bíróság ennek az elvnek a tiszteletben tartását is biztosítja [32] abban az esetben, amikor valamely, a leányvállalat által elkövetett versenyjogi jogsértést az anyavállalatnak tudnak be a gazdasági egység fogalma és azon vélelem alapján, hogy az előbbi az őket egyesítő tőkekapcsolatok miatt ténylegesen meghatározó befolyást gyakorol utóbbi kereskedelmi politikájára. [33]

37. Ami közelebbről a vélelem mechanizmusának az EJEB ítélkezési gyakorlatának [34] megfelelő igénybevételét illeti, a Bíróság megjegyezte, hogy bár minden jogrendszer ismer ténybeli vagy jogi vélelmeket, a Charta 48. cikke arra kötelezi a tagállamokat, hogy a büntetőjog területén ne haladjanak meg egy bizonyos küszöböt. Konkrétabban, az ártatlanság vélelmének az e rendelkezésben szereplő elve arra kötelezi a tagállamokat, hogy észszerű keretek közé szorítsák a büntetőtörvényekben szereplő ténybeli vagy jogi vélelmeket, figyelembe véve a büntetés súlyosságát és fenntartva a védelemhez való jogot. [35]

[26] Lásd: Bot főtanácsnok ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság ügyre vonatkozó indítványa (C-352/09 P, EU:C:2010:635, 51. és 161. pont).

[27] Lásd különösen: 1999. július 8-i Bizottság kontra Anic Partecipazioni ítélet (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 78. pont); 2009. szeptember 10-i Akzo Nobel és társai kontra Bizottság ítélet (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 56. és 77. pont).

[28] Lásd ebben az értelemben: 1999. július 8-i Hüls kontra Bizottság ítélet (C-199/92 P, EU:C:1999:358, 149. és 150. pont).

[29] 2009. július 16-i Rubach ítélet (C-344/08, EU:C:2009:482, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[30] 2012. november 22-i E.ON Energie kontra Bizottság ítélet (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72. pont).

[31] Lásd ebben az értelemben: 2009. december 23-i Spector Photo Group és Van Raemdonck ítélet (C-45/08, EU:C:2009:806, 42. és 44. pont); 2021. szeptember 9-i Adler Real Estate és társai ítélet (C-546/18, EU:C:2021:711, 46. pont).

[32] Ezzel az ítélkezési gyakorlattal szemben kiemelendő az európai jogalkotó bátortalansága, aki a jogi személyeket kizárta a büntetőeljárás során az ártatlanság vélelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 1. o.) hatálya alól, mivel e jogi aktus (14) és (15) preambulumbekezdése szerint korainak tartotta, hogy uniós szinten jogszabályt alkosson az ártatlanságának vélelméről a jogi személyekre vonatkozóan, amelyet a meglévő jogszabályi biztosítékok és ítélkezési gyakorlat útján kell biztosítani, amelynek jövőbeli fejlődése megmutatja majd, hogy szükség van-e uniós szintű fellépésre.

[33] Lásd különösen és legutóbb: 2020. október 28-i Pirelli & C. kontra Bizottság ítélet (C-611/18 P, nem tették közzé, EU:C:2020:868, 65–71. pont); 2021. április 15-i Italmobiliare és társai kontra Bizottság ítélet (C-694/19 P, nem tették közzé, EU:C:2021:286, 52–59. pont).

[34] Lásd például: EJEB, 2002. július 23., Janosevic kontra Svédország, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, 101. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

[35] 2009. december 23-i Spector Photo Group és Van Raemdonck ítélet (C-45/08, EU:C:2009:806, 43. pont); 2021. szeptember 9-i Adler Real Estate és társai ítélet (C-546/18, EU:C:2021:711, 47. pont).

38. Ki kell emelni, hogy a védelemhez való jog a Charta 47. cikkében szereplő hatékony bírói jogvédelem elvét alkotó különböző elemek közé tartozik.[36] E cikk első bekezdése kimondja, hogy mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a hatékony jogorvoslathoz. E joghoz kapcsolódik az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében a tagállamokkal szemben támasztott azon kötelezettség, hogy megteremtsék azokat a jogorvoslati lehetőségeket, amelyek az uniós jog által szabályozott területeken a hatékony jogvédelem biztosításához szükségesek.[37] Miután rámutatott, hogy a Charta 47. cikkében meghatározott bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jog a Chartának az igazságszolgáltatásra vonatkozó VI. címében található, amely olyan további eljárásjogi elveket tartalmaz, amelyek egyaránt alkalmazhatók jogi személyekre és természetes személyekre is,[38] a Bíróság érdemben megállapította, hogy a hatékony bírói jogvédelem elvét akként kell értelmezni, hogy nem kizárt annak lehetősége, hogy ezen elvre jogi személyek hivatkozzanak, mivel utóbbiaknak e tekintetben bizonyos feltételek mellett költségmentesség adható.[39]

39. Összefoglalva úgy vélem, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben is – a jogi személlyel szemben kiszabható pénzbírság bűncselekményhez kapcsolódik és büntető jellegű, az e bírsággal kapcsolatos eljárás az EJEE 6. és 7. cikkének hatálya alá tartozik, és az érintett személy így jogosult a Charta 47–49. cikkében foglalt alapvető jogokra hivatkozni, következésképpen a tagállamok hatóságainak biztosítaniuk kell e jogok tiszteletben tartását.[40]

40. A fenti megfontolások fényében kell vizsgálni az alapeljárásban szóban forgó nemzeti szabályozás összeegyeztethetőségét.

### *2. A szóban forgó nemzeti szabályozás összeegyeztethetőségéről a vélelem kettős mechanizmusának alkalmazása tekintetében*

#### *a) Előzetes észrevételek*

41. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a kérdést előterjesztő bíróság a G. I. E. M. s.r.l. és társai kontra Olaszország ügyben hozott ítéletre[41] hivatkozva fejezi ki kétségeit a nemzeti szabályozás uniós joggal való összeegyeztethetőségét illetően, amelyben az EJEB úgy ítélte meg, hogy az EJEE 7. cikkével ellentétes, ha valamely személyre büntető jellegű szankciót szabnak ki anélkül, hogy előzetesen megállapítanák és kimondanák személyes büntetőjogi felelősségét, ami azt jelenti, hogy az eljáró bíróságnak meg kell állapítania, hogy az érintett bűncselekmény valamennyi tényállási eleme fennáll. Ellenkező esetben az ártatlanság EJEE 6. cikkének (2) bekezdésében garantált vélelme is sérülne.

[36] 2012. november 6-i Otis és társai ítélet (C-199/11, EU:C:2012:684, 48. pont), amelyben a Bíróság a bírósághoz fordulás jogára is hivatkozik. Emlékeztetek arra, hogy a Charta 48. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy minden gyanúsított személy számára biztosítani kell a védelemhez való jogának tiszteletben tartását.

[37] 2020. október 6-i État luxembourgeois (Adózással kapcsolatos információk iránti kérelemmel szembeni jogorvoslati jog) ítélet (C-245/19 és C-246/19, EU:C:2020:795, 47. pont).

[38] Ez a következtetés, mivel a „peres fél”, azaz a bíróság előtti eljárás szereplőjének funkcionális és objektív fogalmán alapul, nyilvánvalóan független a természetes és jogi személyek közötti különbségtételtől.

[39] 2010. december 22-i DEB-ítélet (C-279/09, EU:C:2010:811, 40. és 59. pont).

[40] Lásd ebben az értelemben: 2021. október 6-i Prokuratura Rejonowa Łódź-Bałuty (C-338/20, EU:C:2021:805, 29 és 30. pont), amelyben megállapították, hogy a közlekedési szabálysértéseket büntető határozatok ezen ítéletben említett „címzettjei” természetes vagy jogi személyek is lehetnek.

[41] EJEB, 2018. június 28., G. I. E.M s.r.l. és társai kontra Olaszország (EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, 251. §).

42. Először is szükségesnek tűnik számomra rámutatni arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem értelmezte helyesen a fenti ítélet hatályát. Az EJEB megkövetelte a megbüntetett személy büntetőjogi felelősségének az EJEE 7. cikkében előírt garanciák tiszteletben tartásával és olyan – nem feltétlenül büntető – eljárásban történő előzetes megállapítását, amely megfelel az ezen Egyezmény 6. cikkében foglalt követelményeknek. Ebben a konkrét összefüggésben az EJEB az előtte lévő ügyben úgy ítélte meg, hogy a nemzeti bíróságok által a szóban forgó bűncselekmény valamennyi tényállási elemének megállapítása lényegében ilyen megállapításnak, és így az EJEE 7. cikke értelmében vett elítélésnek tekinthető. [42]

43. Az EJEB az EJEE 6. cikkének (2) bekezdésére és 7. cikkére tekintettel, amelyek közös jellemzője, hogy minden személy számára biztosítják a jogot, hogy ne szabjanak ki rájuk büntetést anélkül, hogy személyes felelősségüket megfelelően megállapították volna, emlékeztetett arra a tilalomra, amely szerint senki sem büntethető egy másik személy által elkövetett bűncselekményért. Ebben az ügyben úgy ítélte meg, hogy az olyan jogi személyekkel szemben alkalmazott elkobzási intézkedés, akik nem voltak az eljárás felei, mivel jogszerűen nem követhettek el bűncselekményt, annak az elvnek a megsértéséhez vezetett, amely szerint senki nem büntethető olyan cselekményért, amely egy másik személy büntetőjogi felelősségét vonja maga után. Azon körülményen kívül, hogy az EJEB által végzett értékelés nyilvánvalóan nagymértékben függ az adott ügy körülményeitől, amelyek jelentősen különböznek a jelen ügytől, fontosnak tartom, hogy rámutassak, hogy a kérdést előterjesztő bíróság szintén és legfőképp azt hagyta figyelmen kívül, hogy az EJEB előzetesen emlékeztetett a vélelmekkel és így a felelősségre vonatkozó vélelmekkel szembeni lehetséges, többek között az EJEE 7. cikke alapján igénybe vehető jogorvoslatokra. [43]

44. Másodszor, megjegyzem, hogy az eljáró bíróság hatáskörét, nevezetesen annak igazolását, hogy a szóban forgó jogi személy jogtalan előnyhöz jutott-e, hogy van-e kapcsolat a bűncselekmény elkövetője és a jogi személy között, valamint a bűncselekmény és az e jogi személy által szerzett előny között, és végül a jogtalan előny értékének és vagyoni jellegének megállapítását a ZANN 83d. cikkének (5) bekezdése határozza meg. Azzal, hogy úgy véli, hogy nem rendelkezik hatáskörrel a ZK ellen párhuzamosan folytatott büntetőeljárás tárgyát képező adóbűncselekmény elkövetésének vizsgálatára, a kérdést előterjesztő bíróság szigorúan értelmezi ezt a cikket, amely értelmezéssel a Bizottság nem ért egyet. Utóbbi azt állítja, hogy a „jogtalan” előny meglétének megállapítása a bíróság előjoga, és hogy ez a jelző értelemszerűen és szükségszerűen felhatalmazást ad a bűncselekmény megvalósulásával kapcsolatos vitára. Emlékeztetni kell azonban arra, hogy az EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás keretében noha az uniós jog rendelkezéseinek értelmezése a Bíróság feladata, a nemzeti jogszabályok értelmezése kizárólag a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik. A Bíróságnak tehát tartania kell magát a nemzeti jognak az említett nemzeti bíróság által elé terjesztett értelmezéséhez. [44]

45. Ennélfogva a ZANN 83a. és azt követő cikkeiben meghatározott, a vélelem kettős mechanizmusán alapuló eljárás összeegyeztethetőségét arra emlékeztetve kell értékelni, hogy jóllehet a Bíróság az előzetes döntéshozatali eljárásban nem dönthet a nemzeti jog rendelkezéseinek az uniós jogi rendelkezésekkel való összeegyeztethetőségéről, hatáskörrel rendelkezik arra, hogy tájékoztassa a kérdést előterjesztő bíróságot minden olyan, az uniós jog értelmezésére vonatkozó szempontról, amely lehetővé teszi e bíróság számára, hogy az előtte folyamatban levő ügy eldöntése érdekében értékelje ezt az összeegyeztethetőséget. [45]

[42] EJEB, 2018. június 28., G. I. E.M s.r.l. és társai kontra Olaszország (EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, 255–261. §).

[43] EJEB, 2018. június 28., G. I. E.M s.r.l. és társai kontra Olaszország (EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, 243. és 244. §).

[44] 2019. június 26-i Addiko Bank ítélet (C–407/18, EU:C:2019:537, 52. pont).

[45] 2021. április 15-i Grupa Warzywna ítélet (C-935/19, EU:C:2021:287, 20. pont).

*b) A bűncselekmény jogi személynek való betudhatóságára vonatkozó vélelemről*

46. Ami a jogi személyek büntetőjogi felelősségének a bolgár szabályozásban elfogadott rendszerét illeti, meg kell állapítani, hogy egy különös, azokra a bűncselekményekre korlátozott felelősségről van szó, amelyeknél ezt előírják, és amelyet egy reprezentatív modell alapján alakítottak ki. Az ügyben eljáró büntetőbíróság tehát közvetlenül nem róhatja az érintett jogi személy terhére bűncselekmény elkövetését, mivel ez utóbbi felelőssége valamely azonosított természetes személy felelősségéhez „kapcsolódik", akit helyzete alapján úgy kell tekinteni, hogy azon jogi személy nevében járt el, amely a bűncselekményből származó vagyoni előny lehetséges vagy bizonyított haszonélvezője. A bűncselekmény, amelyet a jelen ügyben vélelmezhetően ilyen természetes személy követett el, ezért betudható a jogi személynek, és felelősségének megállapítását indokolja, anélkül, hogy vétkességét meg kellene állapítani.

47. A jogi személy e felelőssége a közvetett vagy áttételes felelősséghez hasonló, hangsúlyozva azt a tényt, hogy e jogi személy csak az elkövetésre képes természetes személyeken keresztül cselekedhet. Az ilyen minősítés, amely sértheti az EJEE 7. cikkét és a Charta büntetések egyéniesítése elvét rögzítő 49. cikkét, ugyanakkor nem megfelelő a képviseleti módszeren alapuló felelősség esetében. Az érintett természetes személy ugyanis nem egy másik személy a jogi személyhez képest, hanem maga a jogi személy, amellyel azonosítják. Ez utóbbi elkövetőként büntetőjogi felelősséggel tartozik azért a bűncselekményért, amelyet egy olyan természetes személy követett el az érdekében, aki képes volt a bűncselekmény elkövetésére, és a bűncselekmény elemeit megvalósította. Képviselet nem pedig helyettesítés útján fennálló személyes felelősségről van szó. [46]

48. Egyébiránt meg kell állapítani, hogy a jogi személynek kontradiktórius jellegű bírósági eljárás keretében lehetősége van arra, hogy megdöntse ezt a bűncselekmény betudására vonatkozó vélelmet, amely így rendelkezik a Bíróság által megkövetelt megdönthető jelleggel. [47] Az EJEB úgy vélte, hogy a ténybeli vagy jogi vélelmek büntetőügyekben történő alkalmazása tekintetében az államok nem léphetnek túl egy bizonyos küszöböt, amelyet a jelen ügyben akkor lépnek túl, ha a vélelem azt eredményezi, hogy megfosztja a személyt a terhére rótt tényállási elemek alóli felmentés lehetőségétől, és ezáltal attól, hogy az ártatlanság vélelmének elvéből fakadó előnyökben részesülhessen. [48]

49. E tekintetben rá kell mutatni, hogy az ügyész által benyújtott büntetési javaslatnak számos, a ZANN 83b. cikkének (2) bekezdésében meghatározott elemet tartalmaznia kell, amelyek az ügyészre háruló bizonyítási terhet igazolják, különösen ami az előny jellegét és értékét, valamint a jogsértés és az előny közötti közvetlen kapcsolat fennállását illeti. Az érintett jogi személynek, amelyet az e javaslat vizsgálatára irányuló nyilvános tárgyalásra idézni kell, lehetősége van arra, hogy a védekezéshez való jogával élve vitassa ezt a javaslatot. A ZANN 83d. cikkének (5) bekezdésében meghatározott bírósági felülvizsgálat terjedelme ugyanis a bűncselekmény betudhatóságára vonatkozó vélelem megdönthető jellegét bizonyítja, mivel a bíróságnak egyéb körülmények mellett a hivatalból vagy a felek kérelmére gyűjtött bizonyítékok alapján értékelnie

[46] Az európai jogalkotó ugyanezt a modellt választotta különböző jogi aktusokban, különösen a 2009. október 21-i 2009/123/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (HL 2009. L 280., 52. o.) módosított, a hajók által okozott szennyezésről és a szennyezéssel elkövetett jogsértésekre alkalmazandó, büntetőjogi szankciókat is magukban foglaló szankciók bevezetéséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben (HL 2005. L 255., 11. o., helyesbítések: HL 2006. L 33., 87. o.; HL 2006. L 105., 65. o.), és az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2011. április 5-i 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvben (HL 2011. L 101., 1. o.; helyesbítés: HL 2012. L 308., 27. o.)..

[47] 2009. december 23-i Spector Photo Group és Van Raemdonck ítélet (C-45/08, EU:C:2009:806, 44. pont).

[48] EJEB, 2018. június 28., G. I. E.M s.r.l és mások kontra Olaszország (EC:ECHR:2018:0628JUD000182806, 243. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

kell, hogy a bűncselekmény elkövetője és a jogi személy között kapcsolat áll-e fenn.[49] Úgy tűnik tehát, hogy az eljáró bíróság hatáskörrel rendelkezik *az előtte folyamatban lévő jogvita* szempontjából releváns valamennyi ténybeli és jogi kérdés vizsgálatára.[50]

*c) A bűncselekmény elkövetésére vonatkozó vélelemről*

50. A bolgár szabályozásból kiderül, hogy a büntetőbíróság az ügyész indítványa alapján jár el, amely tartalmazza a bűncselekménnyel „megvádolt" személyek személyes adatait, valamint hogy e bíróság a pénzbírságot a jogi személlyel szemben „az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetésében részt vevő [természetes] személyek büntetőjogi felelősségétől függetlenül" szabhatja ki.[51] Következésképpen úgy tűnik, hogy a jogi személlyel szemben büntető jellegű szankciót lehet kiszabni egy olyan bűncselekmény miatt, amelyet egy annak elkövetésére képes természetes személy követett el, anélkül, hogy az első- vagy másodfokon eljáró illetékes bíróság értékelhetné e bűncselekmény tényleges elkövetését,[52] amely kérdéssel a természetes személlyel szemben hozott ítélet foglalkozik, vagy felfüggeszthetné az eljárást ezen ítélet meghozataláig.[53]

51. Bizonyosan megállapítható, hogy az ügyész indítványának tartalmaznia kell a bűncselekmény leírását, meghatározva az elkövetés körülményeit és az e körülményeket megállapító azon írásbeli dokumentumok listáját, amelyek alkalmasak arra, hogy bizonyítékkal szolgáljanak azokra a tényekre, amelyek észszerűen valószínűsítik a betudhatóságot.[54] Ezenkívül és mindenekelőtt a ZANN 83f. cikke előírja az eljárás újbóli, többek között a szankcionált jogi személy kezdeményezésére történő megnyitásának lehetőségét abban az esetben, ha az ügyész ejti a vádat e természetes személlyel szemben, mivel a cselekményt nem követte el, vagy az nem minősült bűncselekménynek,[55] vagy a természetes személyt jogerős ítélettel felmentették.[56] Az ez alapján eljáró bíróság pedig kontradiktórius eljárás keretében és amennyiben úgy véli, hogy az eljárás újbóli megnyitására irányuló kérelem megalapozott, megsemmisítheti a bírságot kiszabó határozatot.[57] A bűncselekmény elkövetésére vonatkozó vélelem tehát megdönthető.

[49] Ezenkívül a határozat ellen, amellyel a bíró pénzbírságot szab ki a jogi személlyel szemben, a határozat felekkel való közlésétől számított tizennégy napon belül fellebbezésnek van helye. Az illetékes fellebbviteli bíróságnak lehetősége van az ilyen határozat módosítására vagy hatályon kívül helyezésére.

[50] 2021. szeptember 9-i Adler Real Estate és társai ítélet (C-546/18, EU:C:2021:711, 53. pont).

[51] Lásd a ZANN 83b. cikke (2) bekezdésének 5. pontját és 83a. cikkének (4) bekezdését. A jelen ügyben nem vitatott, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtásának időpontjában a Delta Stroy társaságot vezető és képviselő személy ellen a héa bevallásának eltitkolása miatt indított büntetőeljárás még folyamatban volt.

[52] Az ügy Bírósághoz benyújtott irataiban semmi nem enged arra következtetni, hogy a fellebbviteli bíróságnak az elsőfokú bíróságnál szélesebb hatásköre lenne a jogi személy felelősségének értékelését illetően.

[53] Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az érintett természetes és jogi személyt külön eljárásjogi bánásmód illeti meg, és nem tekinthető úgy, hogy az előbbi az ellene ugyanazon bűncselekmény miatt indított büntetőeljárás keretében gyakorolhatja az utóbbi védekezéshez való jogát. E jog ugyanis alanyi jellegű, így maguknak az érintett feleknek kell olyan helyzetben lenniük, hogy e jogokat ténylegesen gyakorolhassák, függetlenül az őket érintő eljárás jellegétől (2021. szeptember 9-i Adler Real Estate és társai ítélet [C-546/18, EU:C:2021:711, 59. pont]).

[54] Emlékeztetek arra, hogy a Bíróság lényegében kimondta, hogy az uniós jogban, különösen a Chartában biztosított jogok tiszteletben tartása mellett a nemzeti adóhatóságnak a héacsalás fennállásának megállapítása érdekében lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az adóalanyt nem érintő, nem lezárt büntetőeljárás során szerzett bizonyítékokra támaszkodjon (2019. október 16-i Glencore Agriculture Hungary ítélet [C-189/18, EU:C:2019:861, 38. pont]; 2022. február 24-i SC Cridar Cons ítélet [C-582/20, EU:C:2022:114, 37. pont]).

[55] Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 2. pontját.

[56] Az EJEE 7. jegyzőkönyve 4. cikkének (2) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy a büntetőeljárást adott esetben újból megnyissák, ha új, vagy újólag feltárt tények, vagy az eljárás alapvető hibái természetüknél fogva kihatással vannak a meghozott ítéletre.

[57] Az érintett helyzetek valamelyikének bekövetkezése, vagyis az, hogy az ügyészség megszünteti a természetes személy ellen folytatott büntetőeljárást, ha a cselekményt nem követte el, vagy az nem minősül bűncselekménynek, illetve az, hogy e személyt felmentik, kevés kétséget hagy az ügy újbóli vizsgálatának eredményét illetően, tekintettel a jogi személy felelősségének megalapozásához alkalmazott, a bűncselekmények képviselet útján történő betudhatóságára vonatkozó mechanizmusra.

52. Mindazonáltal meg kell állapítani, hogy az érintett jogi személlyel szemben anélkül lehet jogerős marasztaló határozatot hozni,[58] amelyet végrehajtás követ, hogy lehetősége lenne arra, hogy a neki felrótt adóbűncselekmény elkövetésével kapcsolatban észrevételeket tegyen ezen objektíve hátrányos határozat meghozatala előtt, amely sérti a védelemhez való jog tiszteletben tartását.[59]

53. Ezenkívül, a fent említett eljárás újbóli megnyitása az első eljárás folytatását jelentő rendkívüli jogorvoslatnak minősül,[60] amelynek megindítása egy időbeni bekövetkezése szempontjából bizonytalan eseményhez kapcsolódik. Elképzelhető, hogy a vádlott természetes személy felmentéséről szóló határozatot csak a jogorvoslatok gyakorlása után lehetne meghozni, ami meghosszabbítaná az eljárás időtartamát. Mindaddig, amíg – mint a jelen ügyben is – a társaság képviselője ellen folytatott büntetőeljárás folyamatban van, a társaságot ténylegesen megfosztják attól a lehetőségtől, hogy az eljárás újbóli megindítását kérje attól a bíróságtól, amely hatáskörrel rendelkezik annak megállapítására, hogy a neki betudott bűncselekményt nem követték el, és hogy a kiszabott büntetés ezért megalapozatlan volt. Márpedig az ilyen bírósághoz fordulást nem lehet olyan feltételektől függővé tenni, amelyek azt túlzottan nehézkessé teszik,[61] mivel az érintett jogi személyt nem szabad észszerű időnél hosszabb időre megfosztani a fent említett lehetőségtől. Egy ilyen helyzet ellentétes a bírósághoz fordulás jogával.[62]

54. Tény, hogy a bírósághoz fordulás joga és a védelemhez való jog tiszteletben tartásának elve nem abszolút jogok, hanem bizonyos feltételek mellett korlátozhatóak.[63]

*d) Az alapvető garanciák korlátozásáról*

55. A Charta 52. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az általa elismert jogok és szabadságok gyakorlása korlátozható, feltéve, hogy először is, azt törvény írja elő, másodszor, arra a szóban forgó jogok és szabadságok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával kerül sor, harmadszor pedig, az arányosság elvére figyelemmel e korlátozás elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.[64] E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a Bíróság megköveteli, hogy a büntetőjog területére vonatkozó ténybeli vagy jogi vélelmekkel szembeni jogorvoslat olyan „észszerű keretek" közé legyen szorítva, amely figyelembe veszi a bűncselekmény súlyát, és megőrzi a védelemhez való jogot. Az EJEB szerint az államoknak egyensúlyt kell teremteniük e két elem között; más szóval az alkalmazott eszközöknek a kitűzött jogszerű céllal észszerűen arányosnak kell lenniük.[65]

[58] Az utóbbival szembeni fellebbezés vagy annak elutasítása hiányában (lásd a ZANN 83e. cikkének (5) bekezdését és 83f. cikkét).

[59] Lásd analógia útján: 2019. október 16-i Glencore Agriculture Hungary ítélet (C-189/18, EU:C:2019:861, 41. és 52. Pont); 2020. június 4-i C. F. (Adóellenőrzés) ítélet (C-430/19, EU:C:2020:429, 30. pont). A Bíróságnak ezt, a héa területén folytatott adóellenőrzéssel kapcsolatos közigazgatási eljárásokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatát *a fortiori* alkalmazni kell egy olyan eljárásban, amely ugyanezen a területen büntető jellegű pénzbírság kiszabásához vezethet.

[60] Lásd ebben az értelemben: 2014. június 5-i M-ítélet (C-398/12, EU:C:2014:1057, 39. pont).

[61] Lásd ebben az értelemben: 2013. november 14-i Baláž ítélet (C-60/12, EU:C:2013:733, 46 pont).

[62] Lásd analógia útján: 2022. február 24-i SC Cridar Cons ítélet (C-582/20, EU:C:2022:114, 51. pont).

[63] 2022. február 24-i SC Cridar Cons ítélet (C-582/20, EU:C:2022:114, 50. pont); 2019. október 16-i Glencore Agriculture Hungary ítélet (C-189/18, EU:C:2019:861, 43. pont).

[64] 2020. október 6-i État luxembourgeois (Adózással kapcsolatos információk iránti kérelemmel szembeni jogorvoslati jog) ítélet (C-245/19 és C-246/19, EU:C:2020:795, 51. pont).

[65] EJEB, 2002. július 23., Janosevic kontra Svédország, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, 101. §.

56. Először megjegyzem, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a jogi személy szóban forgó adóbűncselekményért való felelősségére vonatkozó rendszer jogalapja a ZANN 83a. és azt követő cikkei, így azt a nemzeti jogban előírtnak kell tekinteni. Másodszor, véleményem szerint ez a rendszer tiszteletben tartja a hatékony bírói jogvédelemhez való alapvető jog lényeges tartalmát, ami annak két alkotóelemét, nevezetesen a védelemhez való jog és a bírósághoz fordulás jogának tiszteletben tartását illeti. Az említett rendszer ugyanis nem kérdőjelezi meg ezeket a jogokat mint olyanokat. Ezek teljes körű gyakorlása érdekében csupán egy rendkívüli jogorvoslatot is magában foglaló eljárási keretet írnak elő. [66]

57. Harmadszor, a jogi személy felelősségének a ZANN 83a. és azt követő cikkeiben előírt rendszere úgy tűnik számomra, hogy közérdekű célt szolgál. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglalt pontosítások hiánya ellenére is tekinthető úgy ugyanis, hogy az ilyen rendszer azon, a tagállamokat terhelő kötelezettség hatálya alá tartozik, hogy kötelesek elfogadni valamennyi jogalkotási és közigazgatási rendelkezést annak érdekében, hogy a területükön biztosítsák az esedékes héa teljes összegének beszedését, továbbá hogy küzdjenek az adócsalás ellen. [67] Továbbá az EUMSZ 325. cikk (1) bekezdése arra kötelezi a tagállamokat, hogy hatékony és elrettentő hatású intézkedésekkel küzdjenek a csalás és az Unió pénzügyi érdekeit sértő minden egyéb jogellenes tevékenység ellen. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy mivel az Unió saját forrásai a 2007/436/EK, Euratom határozat [68] 2. cikkének b) pontja alapján magukban foglalják többek között egy egységes kulcsnak a héa harmonizált és az uniós szabályok alapján megállapított alapjára való alkalmazásából származó bevételeket, közvetlen kapcsolat áll fenn egyrészt a héabevételeknek az alkalmazandó uniós jog tiszteletben tartásával történő beszedése, másrészt pedig a megfelelő héaforrásnak az uniós költségvetés számára történő rendelkezésre bocsátása között, mivel az előbbi beszedése során történt mulasztás potenciálisan az utóbbi csökkenéséhez vezet. [69]

58. A bevételek maradéktalan beszedésének biztosítása és ezáltal az Unió pénzügyi érdekei védelmének garantálása céljából a tagállamok szabadon választhatják meg az alkalmazandó szankciókat, amelyek ölthetik közigazgatási szankciók, büntetőjogi szankciók formáját, vagy lehetnek a kettő kombinációi. A büntetőjogi szankciók azonban elengedhetetlenek lehetnek a súlyos héacsalás bizonyos eseteivel szembeni hatékony és visszatartó erejű küzdelemhez, amint azt az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján létrehozott, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, Luxemburgban 1995. július 26-án aláírt egyezménynek [70] az ezen egyezmény 1. cikke (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikke (1) bekezdése megköveteli. A tagállamoknak biztosítaniuk kell továbbá, hogy a nemzeti jog által előírt büntetőeljárási jogszabályok lehetővé tegyék az ilyen csalásokkal kapcsolatos bűncselekmények hatékony szankcionálását. Ebben az összefüggésben elsődlegesen a nemzeti jogalkotó feladata, hogy megtegye a szükséges intézkedéseket. Adott esetben e jogalkotó feladata, hogy módosítsa a szabályozását, és biztosítsa, hogy az Unió pénzügyi érdekeit sértő jogsértések üldözésére alkalmazandó eljárási szabályozást nem úgy alkotják meg, hogy az e szabályozás lényegéből fakadó okokból az ilyen jogsértéseket megvalósító cselekmények rendszeresen büntetlenül maradnak, továbbá hogy biztosítsa a gyanúsítottak alapvető jogainak védelmét. [71]

[66] Lásd analógia útján: 2012. november 6-i Otis és társai ítélet (C-199/11, EU:C:2012:684, 63. és 64. pont).

[67] Lásd ebben az értelemben: 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105, 25. pont).

[68] Az Európai Közösségek saját forrásainak rendszeréről szóló, 2007. június 7-i tanácsi határozat (HL 2007. L 163., 17. o.).

[69] 2019. január 17-i Dzivev és társai ítélet (C-310/16, EU:C:2019:30, 25. és 26. pont).

[70] HL 1995. C 316., 49. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 9. o.

[71] Lásd ebben az értelemben: 2019. január 17-i Dzivev és társai ítélet (C-310/16, EU:C:2019:30, 27., 29. és 31. pont).

59. Negyedszer, bár a kérdést előterjesztő bíróság feladata az alapügy konkrét körülményeire tekintettel annak vizsgálata, hogy a bolgár felelősségi rendszer által felállított korlátozások a kitűzött célhoz képest nem nyilvánvalóan aránytalanok-e,[72] rá lehet mutatni, hogy főszabály szerint a héa-bevallási kötelezettség megsértése miatt kiszabott közigazgatási vagy büntetőjogi szankció alkalmas e szabályozás tiszteletben tartásának biztosítására, ennélfogva pedig alkalmas az e tekintetben követett cél megvalósításának biztosítására.[73]

60. A szóban forgó rendelkező részben annak, hogy az elsőfokú bíróság a jogi személlyel szemben pénzbírságról szóló határozatot hozott, az a célja, hogy biztosítsák az adóbűncselekmények megállapítására és szankcionálására irányuló eljárás gyors lefolytatását, amely a kifogásolt tények megvalósításának észszerű valószínűségén[74] és azok jogi személynek és az elkövetésre képes természetes személynek való betudhatóságon alapulnak. Ez utóbbit közvetlenül vádolják a bűncselekményt megvalósító magatartással, így elkerülve a felelősségre vonás elmaradását, és ez utóbbi tudatában van annak, hogy magatartása miatt a jogi személyt egyidejűleg eljárás megindításának és büntetőjogi szankciók kiszabásának teszi ki. A jogi személy szankcionálásának lehetősége az eljárás korai szakaszában mérsékli azt a kockázatot, amely a különösen csalárd módon fizetésképtelenné váló szervezet büntethetetlenségéből fakad. Ez lehetővé teszi, hogy nyomást gyakoroljanak a társaságra annak érdekében, hogy teljesítse az őt terhelő adókötelezettségeket. Ennyiben véleményem szerint a szóban forgó nemzeti szabályozás hatékony eszköznek tekinthető a héaalany vállalkozások bűnözésének megelőzésére és megbüntetésére. Ez az eszköz annál is inkább szükséges egy olyan adórendszerben, amely az adóalanyok által szolgáltatott információkon alapul.

61. Ezenkívül úgy tűnik, hogy nincs semmilyen egyéb, e rendelkezéshez képest enyhébb és a héacsalás elleni küzdelem célkitűzésének ugyanolyan hatékony elérésére alkalmas intézkedés.[75] E tekintetben rámutatok, hogy a ZANN korábbi változata, amely a jogi személy szankcionálását az elkövetésre képes természetes személy jogerős elítélésétől tette függővé, a büntetlenség kockázatának megelőzése és a gazdasági bűncselekmények egy súlyos, nem csak a közérdeket, hanem az adójogszabályokat tiszteletben tartó, egymással versengő vállalkozások érdekeit is sértő formájának mielőbbi visszaszorítása szempontjából nem tűnik számomra a hatékonyság ugyanolyan garanciájának.

62. Végül nem tűnik úgy, hogy nyilvánvaló aránytalanság állna fenn a követett célkitűzések és a kétfokú bírósági eljárást és a felülvizsgálati kérelmet ötvöző eljárás keretében okozott hátrányok között,[76] feltéve azonban, hogy a kérdést előterjesztő bíróság mindkét elemet ellenőrzi.

63. Először, nem vitatott, hogy ha a jogi személy által benyújtott, az eljárás újbóli megnyitása iránti kérelmet megalapozottnak tartja, az eljáró bíróság hatályon kívül helyezi a büntetést kiszabó határozatot, és az ügyet újbóli elbírálás érdekében visszautalja.[77] Eltekintve attól, hogy ez a kérelem nem eredményezi automatikusan az ilyen határozat végrehajtásának felfüggesztését, a nemzeti

[72] Lásd ebben az értelemben: 2012. szeptember 6-i Trade Agency ítélet (C-619/10, EU:C:2012:531, 59. pont).

[73] Lásd analógia útján: 2021. október 14-i Landespolizeidirektion Steiermark (Játékautomaták) ítélet (C-231/20, EU:C:2021:845, 44. pont).

[74] A jelen ügyben úgy tűnik számomra, hogy a jogi személy vezetője és képviselője e területen fennálló bevallási kötelezettségének elmulasztásához kapcsolódó héacsalás megállapítása nem okoz jelentős bizonyítási nehézségeket.

[75] Lásd ebben az értelemben: 2017. szeptember 27-i Puškár ítélet (C-73/16, EU:C:2017:725, 68. pont).

[76] Lásd ebben az értelemben: 2017. szeptember 27-i Puškár ítélet (C-73/16, EU:C:2017:725, 69. pont). Másként kifejezve, az okozott hátrányok nem lehetnek aránytalanok a kitűzött célokhoz képest.

[77] Abban az esetben, ha a természetes személy elleni eljárást megszüntetik, vagy e személyt felmentik, felmerülhet a kérdés, hogy mi az újbóli vizsgálat tárgya és így értelme a jogi személy felelőssége tekintetében egy olyan rendszerben, amely a természetes személy által állítólagosan elkövetett bűncselekmény jogi személynek való betudhatóságán és nyilvánvalóan a felelősség halmozásán alapul, amely megtiltja, hogy egyedül a jogi személlyel szemben indítsanak büntetőeljárást a képviselője által elkövetett bűncselekmény miatt az utóbbi bűnösségének elbírálása és megállapítása nélkül.

jogszabályok leírása semmilyen utalást nem tartalmaz a lehetséges végrehajtási intézkedésekre és a szankciót megállapító határozat hatályon kívül helyezését követően a kiszabott büntetés lehetséges visszatérítésére vonatkozóan, ami szerintem elengedhetetlenül szükséges. Emlékeztetek arra, hogy egy hasonló problémakör keretében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a tagállamok főszabály szerint kötelesek az uniós jog megsértésével kivetett adók visszafizetésére. A jogalap nélkül megfizetett héa visszatérítése iránti kérelem a tartozatlan fizetés megtérítésére vonatkozó igény körébe tartozik, amelynek célja az adó uniós joggal való összeegyeztethetetlensége következményeinek orvoslása, semlegesítve a gazdasági terhet, amellyel ezen adó jogtalanul sújtotta azt a gazdasági szereplőt, aki azt végül ténylegesen viselte.[78] Ezenkívül a héakülönbözet visszatérítése szabályainak lehetővé kell tenniük az adóalany számára, hogy megfelelő feltételek mellett az e héakülönbözetből származó teljes követelését visszakapja, ami magában foglalja, hogy a visszatérítésnek észszerű határidőn belül kell megtörténnie, és a visszatérítés elfogadott módja semmiképpen nem jelenthet az adóalany számára pénzügyi kockázatot.[79]

64. Másodszor, úgy tűnik, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az következik, hogy az eljárás újbóli megnyitása iránti kérelem benyújtásáig a szankcionált jogi személy nem tiltakozhat az olyan határozat végrehajtása ellen, amely a csődveszélyt is beleértve súlyos következményekkel jár a pénzügyi helyzetére nézve. Ilyen körülmények között a kérdést előterjesztő bíróságnak véleményem szerint meg kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó nemzeti szabályozás lehetővé teszi-e vagy nem akadályozza-e ideiglenes intézkedések – mint például a végrehajtási eljárás felfüggesztése – elfogadását kivételes esetekben, vagy ha a helyzet sürgető volta megköveteli,[80] vagy más szóval, a helyrehozhatatlan hátrányos következmények bekövetkezésének megelőzése érdekében.

65. E két fenntartás mellett úgy vélem, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozásban kialakított vélelmek a Bíróság követelményének megfelelő észszerű korlátok között maradnak.

### *C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

66. A 2005/212 kerethatározat alkalmazhatatlanságának előzetes megállapítására, valamint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre adandó válasz általam javasolt tartalmára tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést véleményem szerint úgy kell átfogalmazni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a Charta 49. cikkével ellentétes-e az alapeljárásban szóban forgó szabályozáshoz hasonló olyan szabályozás, amely előírja, hogy a jogi személlyel szemben kiszabott pénzbírság legalább a jogtalan előny értékével egyenlő.

[78] 2022. február 24-i SC Cridar Cons ítélet (C-582/20, EU:C:2022:114, 55. pont). Ezenkívül, az EJEB azoknak az észszerű korlátoknak az értékelése keretében, amelyek között az államok az adóemelést elrendelő határozatot azt megelőzően végrehajthatják, hogy az ilyen emelések elleni jogorvoslati kérelmet elbírálnák, úgy vélte, hogy figyelembe kell venni a korábbi jogi helyzet visszaállításának lehetőségét abban az esetben, ha a jogorvoslati kérelemnek helyt adnak, és így az adóalany által jogtalanul kifizetett összegek visszafizetésének lehetőségét (lásd még: EJEB, 2002. július 23., Janosevic kontra Svédország, CE:ECHR:2002:0723JUD003461997, 105–109. §).

[79] Lásd ebben az értelemben: 2017. július 6-i Glencore Agriculture Hungary ítélet (C-254/16, EU:C:2017:522, 20. pont).

[80] Lásd ebben az értelemben: 2010. március 18-i Alassini és társai ítélet (C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, 67. pont); 2017. június 14-i Menini és Rampanelli ítélet (C-75/16, EU:C:2017:457, 61. pont); 2017. szeptember 27-i Puškár ítélet (C-73/16, EU:C:2017:725, 70. és 71. pont). Ezen ítéletekben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a Charta 47. cikkében megerősített, hatékony bírói jogvédelem elvével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a bírósági jogorvoslat előterjesztését egyeztetési eljárások és peren kívüli közvetítési eljárások előzetes lefolytatásától vagy közigazgatási jogorvoslati lehetőségek kimerítésére vonatkozó kötelezettségtől teszi függővé, feltéve, hogy ezek az eljárások nem eredményezik a bírósági jogorvoslat előterjesztésének lényeges késedelmét, valamint hogy kivételes esetekben, ha a helyzet sürgető volta megköveteli, van lehetőség ideiglenes intézkedések meghozatalára.

67. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a szankció szigorúságának összhangban kell lennie az adott jogsértés súlyával, mivel e követelmény a Charta 52. cikkének (1) bekezdéséből és a Charta 49. cikkének (3) bekezdésében rögzített, a büntetések arányosságának elvéből is következik. Ezt az elvet tiszteletben kell tartani a bírságok mértékével kapcsolatos szabályok meghatározása, és a bírság kiszabása során figyelembe vehető tényezők megítélése tekintetében. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából az is kitűnik, hogy a nemzeti jogszabály által előírt közigazgatási intézkedések és szankciók nem léphetik túl azt a mértéket, amely szükséges az e jogszabály által jogszerűen elérni kívánt cél megvalósításához. [81] Bár a nemzeti bíróság feladata annak értékelése, hogy a szankció összege nem lépi-e túl az e célkitűzések eléréséhez szükséges mértéket, meg kell jelölni e bíróság számára az alapügy néhány olyan elemét, amelyek lehetővé teszik számára annak meghatározását, hogy a kiszabott szankció megfelel-e az arányosság elvének. [82]

68. Amint az megállapításra került, az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás jogszerű célja az adócsalás, a jelen ügyben annak a körülménynek a szankcionálása, hogy ZK csalárd módon kivonta a Delta Stroy társaságot – amelynek ő az ügyvezetője és képviselője – a héa megállapítása és megfizetése alól, amelyből e társaságnak 11 388,98 BGN összegű előnye származott. Ami a pénzbírság összegének meghatározására vonatkozó szabályokat illeti, e rendeletek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a bíró „legalább az előny értékével megegyező, de legfeljebb 1 000 000 BGN összegű pénzbírságot szabjon ki a társaságra”. A rendelkezés tehát lehetővé teszi a büntetések különböző szintjeinek alkalmazását egy adott tartományon belül, egy maximális vagy felső határösszegű, átalányösszegben kifejezett büntetéssel, és egy minimális vagy alsó határösszegű, a jogtalan előny összege mechanikus behajtásának megfelelő büntetéssel, és a bíró, aki az eljárás alá vont jogi személyt elítéli, e mértékekhez van kötve. Éppen ezért úgy tekinthető, hogy a szóban forgó szabályozás a bíróságra bízza a büntetésnek a két előírt határérték közötti megállapítását, figyelembe véve a bűncselekmény súlyát és az elkövető helyzetét.

69. Mindazonáltal a minimumbüntetés fennállása önmagában igazolhatja-e a kiszabott szankció arányosság elve alapján szükséges egyéniesítése megsértésének megállapítását? Megjegyzem, hogy egy héatöbblet összegének túlértékelésére vonatkozó esetben kiszabott közigazgatási szankcióval kapcsolatban megállapították az ilyen szankció aránytalan jellegét, mivel annak minimumösszegét nem lehet csökkenteni az adott ügy rendkívül sajátos körülményei alapján. [83] A játékautomatán játszható szerencsejátékok jogellenes rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban a Bíróság kimondta, hogy az engedély nélküli játékautomatánként kilátásba helyezett minimumbírság kiszabása önmagában nem tűnik aránytalannak a szóban forgó szabálysértések súlyához képest. Hozzátette ugyanakkor, hogy „a minimumbírság összegét” illetően a nemzeti bíróságnak a szankció arányosságának értékeléséhez figyelembe kell venni a kiszabható pénzbírság összege és az elkövetett jogsértésből származó gazdasági előny közötti arányt annak érdekében, hogy a jogsértőket visszatartsák az ilyen jogsértés elkövetésétől, mindazonáltal az ügy összes körülményét figyelembe véve meg kell győződnie arról, hogy az így kiszabott minimumösszeg nem aránytalan ezen előnyhöz képest. [84]

[81] 2021. október 6-i ECOTEX BULGARIA ítélet (C-544/19, EU:C:2021:803, 97–99. pont).

[82] 2021. április 15-i Grupa Warzywna ítélet (C-935/19, EU:C:2021:287, 28. pont).

[83] A 2021. április 15-i Grupa Warzywna ítéletben (C-935/19, EU:C:2021:287, 37. pont, valamint a rendelkező rész) a Bíróság az ügy érdemében megállapította, hogy ez a szankció különbségtétel nélkül alkalmazandó az olyan helyzetre, amelyben a szabálytalanság az ügyletben részt vevő felek által ezen ügylet adóköteles jellegét illetően elkövetett olyan értékelési hibából ered, amelyet az adócsalásra utaló valószínűsítő körülmény hiánya, és az jellemez, hogy az államkincstárat nem érte adóbevétel-kiesés, valamint az olyan helyzetre, amelyben ilyen különleges körülmények nem állnak fenn.

[84] 2021. október 14-i Landespolizeidirektion Steiermark (Játékautomaták) ítélet (C-231/20, EU:C:2021:845, 46. és 47. pont).

70. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy ezek a megoldások és megfogalmazások egyértelműen összhangban vannak az érintett ügyek sajátos körülményeivel, amelyek egyértelműen különböznek a jelen ügytől, amely a héabevallási kötelezettség megsértésére vonatkozik. Ezenkívül paradoxnak, hogy ne mondjam, ellentmondásosnak tűnhet, ha egyrészt elfogadjuk egy olyan büntetési rendszer arányosságát, amely magába foglalja a minimális bírságot, amely definíciója szerint korlátozza a bírót a bírság összegének mérlegelésében, másrészt pedig azt kérjük tőle, hogy az ügy körülményeinek fényében hagyja figyelmen kívül azt.

71. Végül emlékeztetek arra, hogy a Bíróság általános jelleggel megállapította, hogy a jogsértések megtorlására irányuló szankciók szigorúságának összhangban kell állnia a jogsértés súlyával, különösen a tényleges visszatartó erő biztosítása révén,[85] amely magában foglalja a jogsértő magatartásból származó gazdasági előny figyelembevételét.[86] Ebben az összefüggésben, és tekintettel arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata nagy jelentőséget tulajdonít – a héa teljes beszedésére vonatkozó cél elérése érdekében – a héával kapcsolatos jogsértések elleni küzdelemnek,[87] az ilyen típusú szankciókra vonatkozó minimális mérték, mint a potenciális vagy tényleges jogtalan gazdasági előnynek megfelelő pénzbírság[88] előírása úgy tűnik, hogy nem haladja meg az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

## V. Végkövetkeztetés

72. A fenti megfontolások fényében azt javaslom, hogy a Bíróság az Okrazhen sad – Burgas (burgaszi regionális bíróság, Bulgária) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

1) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47–49. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes valamely tagállam olyan szabályozása, amely az adócsalás elleni küzdelem céljából előírja, hogy vélelmezni kell az olyan bűncselekmény jogi személynek való betudhatóságát, amelyet vélelmezhetően az arra képes természetes személy követett el a jogi személy érdekében, és amely szabályozás ezen az alapon e jogi személyt pénzbírsággal sújtja, feltéve, hogy a büntetés kiszabásáról szóló határozat elleni bírósági jogorvoslat keretében az utóbbi jogosult e vélelmek megdöntésére, és azzal a feltétellel, hogy e jogorvoslat gyakorlásának tényleges módja nem érinti aránytalanul a hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogot és a védelemhez való jog tiszteletben tartását.

2) Az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely az adóalany által a héabevallási kötelezettségének megsértésére válaszul olyan szankciórendszert ír elő, amelynek keretében a jogellenesen megszerzett vagy feltehetően megszerzett gazdasági előnynek megfelelő minimumösszegű pénzbírság szabható ki, feltéve, hogy az ilyen szabályozás alkalmas az adócsalás elleni küzdelem céljának elérésére, és nem haladja meg az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

[85] Lásd ebben az értelemben: 2021. október 6-i ECOTEX BULGARIA ítélet (C-544/19, EU:C:2021:803, 100. pont), emlékeztetve arra, hogy a visszatartó erejű intézkedések szükségességéről az EUMSZ 325. cikk kifejezetten rendelkezik.

[86] A 2022. február 24-i Agenzia delle dogane e dei monopoli et Ministero dell'Economia e delle Finanze ítéletben (C-452/20, EU:C:2022:111) a Bíróság megállapította, hogy nem tűnik úgy, hogy az a szankciórendszer, amely a dohánytermékek kiskorúaknak történő értékesítésére vonatkozó tilalom megsértéséből származó „*gazdasági előnyök elvonása*” és az e tilalom megsértésétől való visszatartás érdekében szankciók halmozását, bírságot és a működési engedély felfüggesztését írja elő, túllépné az emberi egészség védelmére, és különösen a dohányzás fiatalok körében való elterjedtségének csökkentésére irányuló célkitűzés biztosításához szükséges mértéket.

[87] 2018. március 20-i Menci ítélet (C-524/15, EU:C:2018:197, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[88] Ugyanez nem vonatkozik a szabadságvesztés-büntetésekre.